

cultura|s

XIMO ABADÍA

La reflexió sobre la crisi climàtica és cada dia més present. Entre les novetats editorials més recents, destaquen les que proposen la reconexió amb la natura com a espai sagrat

La natura torna a ser sagrada

ALEXIS RACIONERO

La natura despunta com a gènere literari i ressorgeix com un dels grans temes del nostre temps. Ecologia, ecotopia, emergència climàtica, la mort dels boscos, l'art ecològic o la natura com a espai sagrat són alguns dels enfocaments que presenten diverses obres recentment publicades.

L'allau de llibres naturalistes és contínua, fins al punt que diverses llibreries han optat per dedicar seccions a aquesta

temàtica que desperta l'interès i la consciència dels lectors.

El planeta Terra no vabé i fa temps que envia missatges d'alarma. Ja no només són el canvi climàtic, l'escalfament global o la sobreexplotació dels recursos energètics, sinó molts altres fronts els que es van obrint entre ciclons, tornados, inundacions o erupcions volcàniques, per no parlar d'aquell petit virus que va venir a canviar-nos les vides.

Des d'actituds com la plantejada per

Raimon Panikkar a Ecosofia: una sabiduria de la Terra (*Fragments*, reeditat el 2021), l'home es desprèn d'aquest orgull antropocentrista procedent del Renaixement i consolidat durant la Il·lustració, per deixar de ser el centre del món i comprendre que som part de la natura i que depenem d'ella des del primer alé de vida.

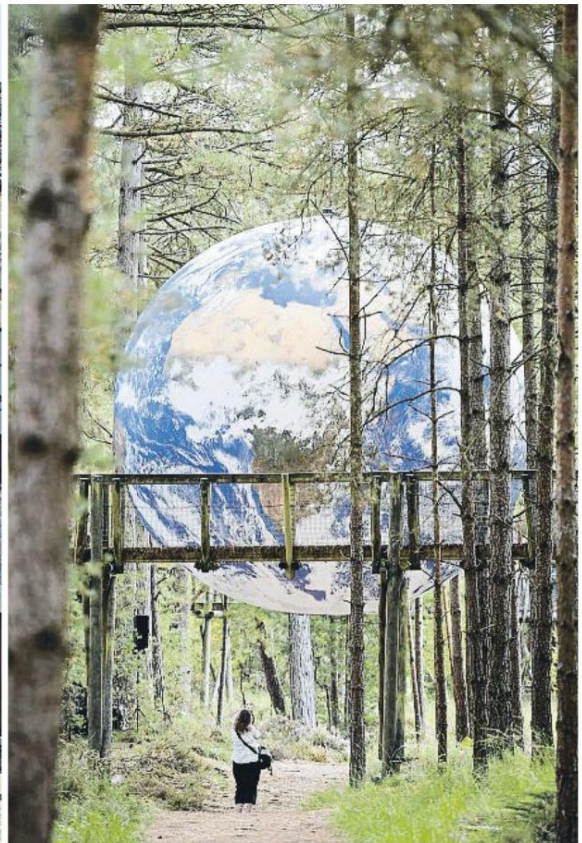
Natura, consciència i espai sagrat. És necessari canviar la nostra consciència i forma de pensar per crear una nova rela-

ció amb la natura, més pròxima a la dels nostres avantpassats, quan la llum i la lluna eren sagrats, igual com les muntanyes i els rius. Veure la natura des d'una mirada reverencial, contemplant-la com a espai diví en el qual conviuen tots els éssers vius. Així ho veu **Karen Armstrong** al seu nou llibre, **Naturaleza sagrada** (*Crítica*). En aquesta ocasió, l'autora centra el seu saber religiós en l'espai natural i com recuperar la nostra relació amb ell. Les claus parteixen de religions com el jai-

ART I ECOLOGIA

Com recullen alguns llibres, l'art també s'ha ocupat en els últims temps de reflectir la preocupació ecològica. A la dreta, 'Os mares do mundo' una instal·lació de l'escultor gallec Manolo Paz a Cambados (Pontevedra), que alerta sobre la contaminació i sostenibilitat dels oceans. Al seu costat, 'Gaia', una rèplica de la Terra suspesa entre els arbres, obra de l'artista britànic Luke Jerram, en un bosc d'Anglaterra

XURKO LOBATO / FPNBARR
WEBSTER / GETTY

Alexis Racionero Ragué

Ecotopia

Alexis Racionero és doctor en Història de l'Art, especialista en contracultura i filosofia oriental. Autor de diversos llibres, acaba de publicar 'Ecotopia. Una utopia de la Terra' (Cuadernos Anagrama), on actualitza i amplia el que va escriure el 1975 Ernest Callenbach en el seu 'Ecotopia', un manifest sobre la necessitat de reconnectar amb la Terra

► nisme i el seu sentit d'*ahimsa* o no-violència sobre els éssers vius, el fluir del taioisme xinès o l'ètica de la reciprocitat de Confuci. A les seves pàgines descobrim des de poemes de sant Francesc d'Assís o William Wordsworth que esdevenen divines meditacions sobre el món natural, fins a revelacions sobre l'Alcorà i els seus ensenyaments sobre la natura. Allà on la mirem, la natura és una manifestació de la divinitat.

Per la seva part, **Christian de Quincey**, des del seu saber filosòfic, incideix a transcendir el concepte de matèria com una cosa inerta o morta al seu llibre **Naturaleza esencial** (*Atalanta*), plantejant una nova cosmovisió que recupera el sentit del sagrat en les nostres vides. Cos, ment, consciència de la matèria i l'esperit de la natura es fusionen com un tot orgànic. Segons l'autor, "la dessacralització de la natura duta a terme per la nostra cultura ha tingut efectes profunds en la nostra manera de relacionar-nos amb nosaltres mateixos i amb el món... Un cop admetem que la matèria sent –que vibra al seu interior–, veiem que la natura i el cosmos són intrínsecament significatius, intencionats i valuosos".

La humanitat ha d'abandonar l'antropocentrisme procedent del Renaixement i comprendre que som part de la natura i que en depenem

Col·lapse i emergència climàtica. Un prisma diferent és el d'autors com **Francisco Lloret i Antxon Olabe**, denunciant la nostra mala praxi als espais naturals o el devenir del discurs ecològic al si de la política. El primer d'ells ens parla de **La muerte de los bosques** (*Arpa*) des de l'experiència de qui ha visitat diferents espais del planeta per investigar el mal que el canvi climàtic està causant, observar les dinàmiques del bosc, comprendre les noves plagues i constatar com els humans hem escurçat sistemàticament la vida dels arbres. Com a catedràtic d'Ecologia (UAB), Lloret ofereix un estudi ben documentat i tèc-

nic que encerta a fer-nos comprendre com és la vida d'un arbre.

En el terreny polític i la defensa dels drets de la Terra, la Cimera del Clima de París (2015) va semblar obrir un camí d'esperança després de lustres de fracàs diplomàtic. Avui sembla que gran part del món està d'acord a avançar cap a la gran transformació que suposa l'auge de les energies renovables (eòlica, solar o biomassa) davant el declivi de les energies fòssils (petroli, carbó o gas natural). La qüestió principal, com exposa perfectament Olabe a **Necesidad de una política de la Tierra** (*Galaxia Gutenberg*), consisteix a saber quin serà el comportament de grans potències com els Estats Units, la Xina, Rússia i l'Índia. Seran capaços de portar-nos cap a una civilització ecològica o continuaran amb abusives explotacions i consums? La política climàtica d'aquests gegants determinarà la salut planetària. Certament, l'emergència climàtica és un problema que no podem ajornar.

Natura, art i curació. D'una manera més relaxada s'aborda la lectura de llibres com **Todos necesitamos la belleza** (*Siruela*)

la foscor, més enllà de pràctiques quotidianes com el *shirrin yoku*. En ocasions, la muntanya ens porta a viure la vida més intensament. Aquesta és la visió d'aventurers com **Robert Macfarlane** i el seu ja clàssic **Las montañas de la mente** (*Literatura Random House*).

Entre els trascendentalistes americans, **Ralph Waldo Emerson**, amb **Natureza** (1836), va ser un precursor d'aquest vessant que incideix en el poder curatiu de la natura. "Per al cos i la ment que s'han vist entorpidits per les tasques i les

davant el menyspreu fruit de la gran explotació fabril heretada de la revolució industrial. Artistes com Yves Klein i les seves realitzacions cosmogòniques, el popular *land art* monumental de Christo o rampells filmics com *Melancholia* (2011) de Lars von Trier transiten aquest llibre polièdric que acaba amb un manifest per un art ecosòfic i social, no només *green*. Hem de naturalitzar-nos i hem de dirigir els sentits cap a la natura i gaudir d'ella des d'una proximitat íntima per poder crear, esborrant els límits

Els nous enfocaments d'aproximació a la natura provenen de l'ecologia i la política, però també de la filosofia, l'art, la teologia o fins i tot la literatura

companyies perniciosos, la natura és una medicina que restitueix el seu equilibri".

Comprendre que ser *aigua que pensa*, tal com planteja Joaquín Araújo a la seva obra, comporta brollar amb els brolladors o aprendre de la seva puresa i ho-nestedat. L'aigua són les emocions i fluir. Com deia Lao Zi, "si l'aigua està unida al cor de l'home es corregirà. Si l'aigua és neta i pura, el cor de la gent s'unificarà, i mostrarà el seu desig de netedat". L'aigua apaivaga la ira i l'angoixa. Els elements naturals són fonts de curació i aprenentatge. Per la seva part, **Vols vespertins** concentra una sèrie d'assajos sobre la relació dels éssers humans amb el medi natural. El que dona títol al llibre vessa originalitat i sorprèn amb lliçons de vol dels falciots, que sempre aconseguen prendre la millor decisió, des de la seva privilegiada visió panoràmica a les altures. Els falciots són molt savis i volen molt alt.

Finalment, Paul Ardenne ofereix al seu llibre un excel·lent recorregut per l'art ecològic, aquest que parteix dels anys seixanta del segle passat, quan l'ecologia va prendre l'escena mediàtica i també l'art. Pintors, escultors, *land artists*, fotògrafs que van desenvolupar obres destinades a reivindicar la natura

del jo amb el medi natural que l'envolta.

Natura com a personatge de ficció. Finalment, no podem acabar aquest recorregut pel nou naturalisme literari sense esmentar almenys un recent exponent de les ficcions que fan de la natura el seu epicentre narratiu. Aquest prolífic i naturalista any 2022, s'ha publicat **Les roses d'Orwell** (*Angle*), una biografia no biogràfica en la qual **Rebecca Solnit** fa gala d'un estil molt personal. Tot comença el dia de Difunts del 1936 quan Orwell planta unes roses abans d'anar a combatre a la Guerra Civil. Des d'aquest punt, assistim a la narració d'algú que ens explica la vida d'Orwell amb un enfocament íntim i proper. El creador de 1984 convertit en amant del seu jardí i de la natura. Les seves paraules serveixen per tancar aquest repàs de la literatura naturalista que constata que alguna cosa està canviant en la nostra consciència i la visió del medi natural.

"Plantar un arbre, en particular un de llarga vida i fusta noble, és un regal que podem fer a la posteritat pràcticament de franc i sense gairebé molèsties, i si l'arbre arrela perdurarà molt més que els efectes visibles de qualsevol de les nostres altres accions, bones o dolentes".